

N:o 3.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående disposition af förra militiebostället 1½ mantal Åsmundgården n:o 1 i Jemtlands län; gifven Stockholms slott den 9 december 1896.

I underdånig skrifvelse den 31 mars 1896 har domänstyrelsen gjort framställning i fråga om dispositionen från den 14 mars 1898 af förra kornettsbostället 1½ mantal Åsmundgården n:o 1 i Lits socken af Jemtlands län.

Ifrågavarande egendom utarrenderades genom boställsdirektionens vid Jemtlands hästjägarekår kontrakt den 18 mars 1863 för en tid af trettio år från den 14 mars 1865 mot årligt arrende af 15 tunnor korn och kontant 100 kronor, hvartill sedermera på grund af särskildt aftal kom ett skogsarrende af 360 kronor. Sedan för domänstyrelsen anmälts, att arrendatorn underlåtit att inom föreskrifven tid förnya borgen för arrendeskyldigheternas fullgörande, uppsades arrendatorn till afflyttning från egendomen den 14 mars 1892 och arrenderätten till egendomen under de då återstående tre åren af arrendeperioden utbjöds i vanlig ordning.

Då emellertid vid tre auktioner, som efter hvarandra för sådant ändamål förrättades, icke något af säkerhet åtföljdt arrendeanbud erhöles, uppläts egendomen under hand genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i länet försorg till den 14 mars 1895, dock utan rätt till fri disposition öfver den husbehofvet öfverstigande skogsafkastningen. Dervid betingades för egendomen, som då delades i tolf lotter, bestående

en af hufvudgården med två torp och de andra af öfriga egendomen underlydande torp, ett sammanlagdt arrende af 560 kronor.

I oktober 1893 förrättades arrendeuppskattning å egendomen; och inhemtas af instrumentet öfver denna förrättning,

att egendomen är belägen 5 å 6 kilometer från Lits kyrka, omkring 22 kilometer från staden Östersund och omkring 14 kilometer från Tängs jernvägsstation;

att egendomen med derunder lydande 14 torp innehåller en areal af tillsammans omkring 47 hektar odlad jord, omkring 64 hektar ängs-, odlings- och hagmark samt omkring 558 hektar skogsmark;

att torpen blifvit under föregående boställsinnehafvares besittningstid anlagda samt af torparne sjelfva upparbetade och försedda med byggnader, hvartill virke tagits å boställets skog;

att egendomens taxeringsvärde utgör 23,000 kronor;

att egendomens onera och besvär upptagits till 476 kronor 46 öre, deribland landsvägsunderhåll till 250 kronor;

att årliga virkesbehovvet för egendomen beräknats till 400 kubikmeter, deraf 270 kubikmeter till bränsle för 45 eldstäder, 60 kubikmeter till hägnads- och hässjevirke och 100 timmerträd å 0,7 kubikmeter hvartdera till byggnadsvirke; samt

att, under förutsättning att den egentliga skogsmarken om 522 hektar med derå belägna 5 torp blefve såsom kronopark från arrendet undantagen, dock med rätt för arrendatorn att för gårdens och de återstående 9 torpens behof erhålla virke och vedbrand samt använda derstädes befintligt bete, arrendevärdet för egendomen föreslagits till 325 kronor.

Vid granskning af detta arrendeförslag kom emellertid domänstyrelsen till den uppfattning, att, äfven om någon jemkning skulle kunna ske i förslaget, så att virkesutsyningen för den till utarrendering afsedda delen af egendomen något minskades, under det arrendevärdet blefve i någon mån ökad, denna jemkning likväl ej kunde ega rum i sådan grad, att derigenom arrendevärdet komme att med något afsevärdt belopp öfverstiga värdet af virkesutsyningen, men att, derest, med bibehållande af den hufvudsakliga delen af den vidlyftiga skogsmarken såsom kronopark, hufvudgården med dertill hörande inegor och närmast liggande hagmark samt hvart och ett af de å skogsmarken icke belägna torpen särskildt för sig försålles, skulle på en gång befordras det ändamål, som afsåges i Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 maj 1894 angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, och för statsverket betingas den största vinst af ifrågavarande egendom.

I följd häraf uppdrog domänstyrelsen åt Kongl. Maj:ts befallningshafvande dels att låta genom landtmätare upprätta karta med beskrifning öfver det område af egendomen, som enligt styrelsens mening skulle ifrågakomma till försäljning, omfattande den mark, som å en handlingarne i ärendet bilagd kartecroquis begränsades i norr och vester af en röd linie, i söder af det så kallade kronodiket och i öster af rågången mot Hölje by, dels att, sedan kartan med tillhörande handlingar af landtmätaren aflemnats, från vederbörande uppskattningsmän infordra yttrande i ärendet, särskildt i fråga om det saluvärde, hufvudgården och hvarje torp ansåges ega, dels ock att, då dessa åtgärder ej kunde före den löpande arrendeperiodens slut medhinnas och jemväl derefter någon tid komme att förflyta, innan beslut angående egendomens framtida disposition kunde förväntas, föranstalta om egendomens utarrendering under tre år från den 14 mars 1895.

På grund af nämnda uppdrag har nu egendomen utarrenderats till den 14 mars 1898 mot arrende af 200 kronor; och har af förste landtmätaren John Tjerneld upprättats karta med beskrifning öfver de till försäljning afsedda delar af egendomen, hvarjemte å dessa delar förrättats saluvärdering af vederbörande uppskattningsmän, hvilka dervid beträffande gränserna för de särskilda lotterna enats om följande grunder, nemligen:

att egorna till hufvudgården skulle styckas i två delar, så att en genom desamma ledande väg blefve gräns emellan de olika delarne och husen komme att tillhöra den vestra delen, hvarjemte af skogsmarken söder om kronodiket borde tilläggas hvardera delen omkring 15 hektar, på det att någon tillgång på husbehovsvirke skulle finnas, allt i syfte att vid försäljning kunna, efter mantalsfördelning, utbjuda dessa delar antingen hvar för sig eller tillsammans;

att den skogsmark, som vore belägen mellan torpen n:ris 3, 4, 5, 6, 7 och 11, på lämpligaste sätt skulle fördelas mellan dem, men att någon skogsmark icke skulle förläggas till torpen n:ris 1 och 2;

att för beredande af någon skogstillgång åt torpet n:o 12 gränsen mellan torpen och den ifrågasatta kronoparken utdroges i rät linie till gränsen mot Hölje by, hvarigenom en triangulär figur skogsmark om något öfver 5 hektar blefve förlagd till nämnda torp; samt

att den mark, som derefter återstode, med derinom belägna torpen n:ris 8, 9, 10, 13 och 14 afsattes till kronopark, med en sammanlagd areal af omkring 465 hektar.

Sedan i öfverensstämmelse med dessa grunder å den af Tjerneld upprättade karta utmärkts gränserna för de båda lotterna af hufvud-

gården samt torpen n:ris 1—7, 11 och 12, hafva värderingsmännen i enlighet med en af domänintendenten uppgjord arealbeskrifning öfver berörda lotter och torp samt under hemställan, att såsom gemensam för lotterna af hufvudgården skulle afsättas en väg om 39 ar, å kartan betecknad med n:ris 281 och 300, och såsom gemensamma för nyssnämnda torp dels väg, upptagande å kartan n:ris 44, 63, 89 och del af 112 med en sammanlagd areal af 31,5 ar, och dels ett af samtliga torpen förut begagnadt myrtag med tillagdt utmål af någon odlings- och betesmark, omfattande med en areal af 31,8 ar n:ris 49, 50 och del af 52, uppgjort en tablå öfver de torpen och hufvudgården tilldelade egor samt för dem föreslagit följande saluvärden, nemligen:

för vestra delen af hufvudgården, litt. A, omfattande 15,1140 hektar åker och tomter och 34,3890 hektar annan mark, med åbyggnader 6,000 kronor;

för östra delen af hufvudgården, litt. B, omfattande 6,5620 hektar åker och tomter och 55,1320 hektar annan mark, utan åbyggnader 4,500 kronor;

för torpet n:o 1, omfattande 1,0585 hektar åker och tomter och 0,1550 hektar annan mark, hvilket innehafves af Olof Norrman, 350 kronor;

för torpet n:o 2, omfattande 1,2945 hektar åker och tomter och 1,2900 hektar annan mark, hvilket innehafves af Nils Olsson, 500 kronor;

för torpet n:o 3, omfattande 2,5040 hektar åker och tomter och 4,3580 hektar annan mark, hvilket innehafves af Frans Andersson, 1,000 kronor;

för torpet n:o 4, omfattande 1,8320 hektar åker och tomter och 5,1790 hektar annan mark, hvilket innehafves af Anders Andersson, 850 kronor;

för torpet n:o 5, omfattande 2,3500 hektar åker och tomter och 6,0430 hektar annan mark, hvilket innehafves af Per Olof Nyberg, 1,100 kronor;

för torpet n:o 6, omfattande 2,7860 hektar åker och tomter och 6,1220 hektar annan mark, hvilket innehafves af Märten Blom, 1,250 kronor;

för torpet n:o 7, omfattande 2,4830 hektar åker och tomter och 4,9080 hektar annan mark, hvilket innehafves af Jonas Ersson, 1,050 kronor;

för torpet n:o 11, omfattande 3,9630 hektar åker och tomter

och 10,7080 hektar annan mark, hvilket innehafves af Per Persson, 1,800 kronor;

samt för torpet n:o 12, omfattande 2,4120 hektar åker och tomter och 8,9080 hektar annan mark, hvilket innehafves af Olof Ersson, 1,250 kronor.

Slutligen hafva förrättningsmännen i afseende å försäljningen hemställt, bland annat,

att ofvannämnda två lotter af hufvudgården, efter mantalsfördelning så väl sinsemellan som med den till kronopark föreslagna delen, skulle försäljas antingen hvar för sig eller tillsammans, allt efter som genom ena eller andra försäljningssättet högre anbud kunde betingas;

att ofvan nämnda torplägenheter, sådana de blifvit å kartan utlagda och torpinnehafvarne förevisade, skulle hembjudas åt dem såsom afsöndringar med full eganderätt; samt

att, i händelse någon torpinnehafvare icke vore villig lösa sitt torp, detsamma skulle till den högstbjudande försäljas.

Hvad uppskattningsmännen sålunda föreslagit rörande villkoren och sättet för försäljningen har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i afgifvet yttrande förklarar sig biträda, hvarjemte Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelat, att, enligt hvad domänintendenten inhemtat, nuvarande innehafvarne af torpen, om hembud af torpen till dem komme att ske, vore villige tillösa sig desamma mot i förslaget uppgifna salubelopp.

För egen del har domänstyrelsen anfört, att det resultat, hvartill värderingsmännen vid den hållna saluvärderingen kommit, syntes bekräfta styrelsens förut uttalade uppfattning rörande lämpligaste sättet för disponerandet af ifrågavarande egendom, då, enligt värderingsmännens beräkningar, för den del af egendomen, hvarför arrendevärdet år 1893 föreslagits till 325 kronor med rätt för arrendatorn till en i förhållande till arrendevärdet högst betydlig virkesutsyning från den angränsande skogsmarken, nu skulle med tillägg af 49 hektar 50 ar skogsmark, deraf omkring 44 hektar i det mesta saknade timmerskog, erhållas en köpesumma af 19,650 kronor, på samma gång i krouans ego komme att förblifva en skogsareal af omkring 465 hektar med ett för dess disponerande såsom kronopark fördelaktigt läge invid Litelfven i närheten af andra allmänna skogar; och ansåge derföre styrelsen, som ej hade något att erinra mot de af värderingsmännen föreslagna områden för hufvudgården och de till föryttring ifrågasatta torpen, att nämnda delar af egendomen borde försäljas.

I afseende å sättet för hufvudgårdens försäljning har domän-

styrelsen, då den ena af de föreslagna lotterna komme att helt och hållet sakna åbyggnader och den i området för hufvudgården ingående skogen visserligen kunde vara tillräcklig för virkesbehovet vid en gård, men icke vid två, ansett sannolikheten för att genom hufvudgårdens utbudande i två lotter skulle kunna betingas högre köpeskilling, än om gården utropades odelad, vara så ringa, att det ej syntes vara skäl att föranstalta om den styckning, som, derest värderingsmännens förslag blefve godkändt, skulle föregå försäljningen.

Beträffande värderingsmännens förslag, att hvarje torplägenhet skulle hembjudas innehafvaren deraf till inlösen, har domänstyrelsen erinrat, att i afseende å ifrågavarande lägenheter, som i äldre tider blifvit af dåvarande torpare genom eget arbete uppbrutna och bebyggda, det vore i handlingarna upplyst, att af nuvarande innehafvarne en fått betala en kontant penningesumma till sin företrädare för lägenhetens öfvertagande och tre i sådant afseende utfäst sig till födoråds utgifvande, samt att ganska antagligt vore, att äfven öfriga innehafvare måst förbinda sig till ersättning i en eller annan form åt sin företrädare; och har styrelsen därför ansett sig böra understödja berörda förslag, såsom med billighet öfverensstämmande.

Då af de lemnade arealuppgifterna framginge, att samtliga ofvan upptagna torplägenheters sammanlagda areal uppginge till mer än hälften af hufvudgårdens totalareal, samt att, hvad särskildt åker och tomter anginge, lägenheterna deraf innehölle en areal, som högst obetydligt understege hufvudgårdens areal af så beskaffade egor, har domänstyrelsen deremot förklarat sig icke kunna biträda värderingsmännens förslag, att samtliga dessa torplägenheter skulle såsom afsöndringar frånsäljas stamhemmanet, utan såsom sin åsigt framhållit, att torpen n:ris 3, 4, 5, 6, 7, 11 och 12 borde före försäljningen hvart för sig åsättas andel i hemmanets mantal och endast torpen n:ris 1 och 2, som fått särdeles små arealer sig tilldelade, upplåtas såsom afsöndringar under hufvudgården; och har domänstyrelsen ansett den omständigheten, att sistberörda två torp i sådant fall ej syntes kunna för framtiden tillerkännas delaktighet med de i mantal satta torpen uti de vägar och det myrtag, som af värderingsmännen föreslagits att åsättas såsom gemensamma för alla torpen, ej böra inverka på de föreslagna saluvärdena för torpen n:ris 1 och 2, hvilkas innehafvare, då torpen vore belägna vid landsväg, ej hade behof af ofvannämnda vägar såsom utfartsvägar och antagligen utan nämnvärd kostnad kunde från annans mark förskaffa sig den myrjord, som möjligen erfordrades vid brukningen af deras åkertäppor.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit vill Kongl. Maj:t, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad domänstyrelsen hemställt, härmed föreslå Riksdagen att medgifva:

att af ifrågavarande egendom hufvudgården samt torpen n:ris 1—7, 11 och 12 med de områden, som för dem blifvit vid den år 1895 å egendomen hållna värdering utmärkta å den af förste landtmätaren Tjerneld upprättade karta, försäljas;

att återstående delen af egendomen bibehålles i kronans ego för att såsom kronopark förvaltas;

att för verkställighet häraf egendomen, innan någon försäljningsåtgärd vidtages, styckas i erforderligt antal lotter i enlighet med de om egostyckning gällande bestämmelser och med iakttagande dervid, att det myrtag med utmål, som i ofvanberörda af domänintendenten upprättade arealbeskrifning upptagits efter Tjernelds karta med n:ris 49, 50 och del af 52 om sammanlagdt 31,8 ar samt blifvit å berörda karta utmärkt, afsättes såsom gemensamt för samtliga lotterna;

att hufvudgården utbjudes i en lott till försäljning å offentlig auktion på de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 stadgade vilkor;

att hvart och ett af torpen utbjudes till försäljning under de i kongl. brefvet den 25 sistlidne september stadgade vilkor, dock med iakttagande dervid, att torpet först hembjudes innehafvaren till inlösen;

att tiden för tillträdet af de delar af egendomen, som försäljas, bestämmes till den 14 mars 1898; samt

att de medel, som genom nu ifrågasatta försäljningar kunna komma att inflyta, må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Claës Wersäll.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 december
1896.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
              WIKBLAD,
              GILLJAM,
              friherre RAPPE,
              CHRISTERSON,
              WERSÄLL,
              ANERSTEDT,
              VON KRUSENSTJERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll föredrog vidare:

Domänstyrelsens underdåniga skrifvelse den 31 Mars innevarande år, deri styrelsen gjort framställning i fråga om dispositionen från den 14 mars 1898 af förra kornettsbostället 1 $\frac{1}{4}$ mantal Asmundgården n:o 1 i Lits socken af Jemtlands län samt dervid tillika öfverlemnad en af förste landtmätaren John Tjerneld upprättad karta med beskrifning öfver de delar af egendomen, som ansetts böra försäljas, samt instrument

öfver en å dessa delar förrättad saluvärdering af vederbörande uppskattningsmän jemte öfriga till ärendet hörande handlingar.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit hemställde statsrådet, att Kongl. Maj:t, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad domänstyrelsen hemställt, täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva:

att af ifrågavarande egendom hufvudgården samt torpen n:ris 1—7, 11 och 12 med de områden, som för dem blifvit vid den år 1895 å egendomen hållna värdering utmärkta å den af förste landtmätaren Tjerneld upprättade karta, försåldes;

att återstående delen af egendomen bibehölles i kronans ego för att såsom kronopark förvaltas;

att för verkställighet häraf egendomen, innan någon försäljningsåtgärd vidtoges, styckades i erforderligt antal lotter i enlighet med de om egostyckning gällande bestämmelser och med iakttagande dervid, att det myrtag med utmål, som i den af domänintendenten upprättade arealbeskrifning upptagits efter Tjernelds karta med n:ris 49, 50 och del af 52 om sammanlagdt 31,8 ar samt blifvit å berörda karta utmärkt, afsattes såsom gemensamt för samtliga lotterna.

att hufvudgården utbjödes i en lott till försäljning å offentlig auktion på de i nådiga brefvet den 29 maj 1874 stadgade vilkor;

att hvart och ett af torpen utbjödes till försäljning under de i nådiga brefvet den 25 sistlidne september stadgade vilkor, dock med iakttagande dervid, att torpet först hembjödes innehafvaren till inlösen;

att tiden för tillträdet af de delar af egendomen, som försåldes, bestämdes till den 14 mars 1898; samt

att de medel, som genom nu ifrågasatta försäljningar kunde komma att inflyta, finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendommar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Hans Maj:t Konungen behagade i nåder bifalla hvad statsrådet sålunda hemställt samt förordna, att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas af den lydelse, bilagan Litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Adolf von Hofsten.